

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА СТУПІНОЇ ОЛЕКСАНДРИ СЕМЕНІВНИ

Минув рік як не стало вченого, вчителя з великої літери, чудової людини, яка поєднувала в собі усі найкращі риси, що притаманні патологам.

Ступіна Олександра Семенівна у 1946 р. з відзнакою закінчила інститут (у 1944 р. реєвакуйований у Харків). Того самого року стала співробітником кафедри патологічної анатомії, якою керував проф. Г.Л. Дерман. Від 1947 до 1951 р. навчалась в аспірантурі кафедри патологічної анатомії, й у 1951 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Патоморфология и гистохимия околощитовидной железы при различных заболеваниях». Цього ж року її призначено на посаду асистента, а 1953 р. – доцента кафедри патологічної анатомії. У 1964 р. О.С. Ступіна захистила докторську дисертацію на тему «Патоморфологические изменения в сердце при хронических неспецифических воспалительных заболеваниях лёгких». Упродовж багатьох років була вченим секретарем Вченої ради з захисту дисертацій при Харківському медичному інституті. У 1964 р. обійняла посаду завідувача лабораторії патоморфології Інституту охорони материнства та дитинства (м. Київ).

Під час роботи в лабораторії патоморфології ДУ «ПАГ НАМН України» віддавала улюбленій справі усі знання, прагнення вченого, свою любов, глибоку порядність і безкомпромісність. Ці якості прищепила й своїм учням. Зокрема, О.С. Ступіна запропонувала Т.Д. Задорожній тему кандидатської дисертації, науковим керівником якої вона була, а згодом стала консультантом докторської дисертації, брала участь у багатьох обговореннях і наукових напрямках.

У червні 1965 р. обрана за конкурсом на посаду завідувача лабораторії морфології та цитології Інституту геронтології АМН СРСР; з 1989 р. – науковий консультант. У лабораторії виконувалися також морфологічні розділи дисертацій співробітників інших відділів та інститутів: патофізіологи – Г.М. Бутенко, О.А. Гурська, В.А. Міхньов, імунолог – Л.Ф. Андріанова, фізіологи – Ю.Б. Рушкевич, клініцисти – Н.К. Фуркало, Є.В. Орлова та ін. Дослідження були б неможливі без допомоги фахівців з електронної мікроскопії – В.В. Гаврилей і Ю.Б. Шарабури.

Тематика досліджень лабораторії стосувалася вивчення структурних змін серцево-судинної та центральної нервової системи при старінні та в умовах підвищеного функціонального навантаження й експериментальної патології. Разом з академіком М.М. Горевим вивчали вікові патоморфологічні, гистохімічні та ультраструктурні особливості експериментального атеросклерозу. Наступні дослідження були присвячені послідовності та темпу розвитку вікових ультраструктурних змін клітин із різною мітогічною активністю, а також вивченню ультраструктурних особливостей гістогематичного бар'єра міокарда, мозку, печінки і деяких ендокринних залоз. Особливу увагу приділено розбудові енергозабезпечувальних структур, змінам білоксинтезуючого апарату клітини у процесі старіння, в умовах підвищеного функціонального навантаження органів, а також при експериментальній патології у тварин. Важливим стало виявлення при цьому адаптаційних процесів у клітинах і гістогематичному бар'єрі. Запропоновано методику оцінювання виразності якісних і кількісних змін у клітинах. Здійснювали дослідження з вивчення впливу геропротекторів на структуру й ультраструктуру клітин експериментальних тварин різного віку (у комплексі з лабораторією фармакології – з професором Л.П. Курраш).

О.С. Ступіна була членом правління Всеоюзного товариства патологів. Під її керівництвом виконано 30 кандидатських і 7 докторських дисертацій. Професор О.С. Ступіна – автор більш ніж 200 наукових праць і 5 монографій. Основні публікації: «Експериментальный атеросклероз и возраст» (в соавт. с Н.Н. Горевым и др.; 1972); «Структурные изменения клеток и тканей в процессе старения организма» (в кн. «Руководство по геронтологии», 1978); «Старение клетки» (в кн. «Биология старения. Руководство по физиологии», 1982); «Функциональная морфология эндокринных желез при атеросклерозе и старении» (в соавт. с О.К. Хмельницким, 1989); «Старение мозга» (в соавт. с В.В. Фролькисом и др., 1991); «Изменения митохондрий при старении», Вестник АМН СССР, 1984, №3); «Enterosorption in prolonging of life of the old animals» (Experimental Gerontology, 1984, №4); «Ультраструктурные проявления реакции гистогематических барьеров у старых животных на острую гипоксию» (Вестник АМН СССР, 1990, №1); «Критерии морфофункциональной оценки выраженности деструктивных и адаптационных изменений в тканях при старении» (в кн. «Геронтология и гериатрия. Ежегодник», 1991).

З 1989 р. лабораторією керувала учениця професора О.С. Ступіної – Т.Ю. Квітницька-Рижова.

Світла пам'ять про Олександру Семенівну Ступіну, її професійну, педагогічну, наукову, громадсько-організаторську діяльність зберігається в серцях вдячних учнів.

Зав. лабораторії патоморфології д. мед. н., професор Т.Д. Задорожна, співробітники лабораторії ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України», зав. лабораторії морфології Інституту геронтології НАМН України д. мед. н., професор Т.Ю. Квітницька-Рижова.